

Аналіз культурного діалогу України та Польщі: гастрольна, виставкова та фестивальна діяльність (2000–2005 рр.)

У статті викладено аналіз українсько-польських культурних зв'язків в контексті гастрольної, виставкової та фестивальної діяльності. Наведений матеріал свідчить, що культурний взаємообмін України та Польщі відбувається у різноманітних формах співпраці.

Ключові слова: культурні зв'язки, виставки, театральна діяльність, гастрольна діяльність, культурне співробітництво, національні меншини, концерти.

В статье изложенный анализ украинско-польских культурных связей в контексте гастрольной, выставочной и фестивальной деятельности. Приведенный материал свидетельствует, что культурный взаимообмен Украины и Польши происходит в разнообразных формах сотрудничества.

Ключевые слова: культурные связи, выставки, театральная деятельность, гастрольная деятельность, культурное сотрудничество, национальные меньшинства, концерты.

In the article the expounded analysis of ukraino-pol'skikh cultural connection is in the context of tour, exhibition and festival activity. The resulted material testifies that cultural trade-out of Ukraine and Poland, place is taken in the various forms of collaboration.

Key words: cultural connection, exhibitions, theatrical activity, tour activity, cultural collaboration, national minorities, concerts.

Одвіку поруч і разом живуть у серці Європи українці й поляки. Взаєминам наших народів вже понад десять століть. Однак лише в останні тринадцять років відносини між Україною і Польщею набули змісту та характеру добросусідства, рівноправності і справжньої дружби.

Історія сучасних українсько-польських відносин починається 2 грудня 1991 р., коли Республіка Польща першою у світі офіційно визнала державну незалежність України. А вже 4 січня 1992 р. між нашими державами було встановлено дипломатичні відносини.

У новітній історії розвитку відносин незалежної України з Польщею можна виділити чотири періоди: перший – 1992–1993 рр. – встановлення контактів, "відкриття" України для польської політичної еліти, підписання перших двосторонніх документів, обопільне вивчення можливостей партнерів; другий – 1993–1999 рр. – розвиток міжвідомчих зв'язків та договірно-правової бази, виведення двосторонніх відносин

на рівень стратегічного партнерства; третій – 1999–2003 рр. – наповнення реальним змістом українсько-польського стратегічного партнерства, що стає важливою складовою базових цінностей європейської спільноти. Польща, водночас із вирішенням завдань вступу в ЄС та НАТО, сприяє зближенню України з нами, стає "провідником" у здійсненні євроатлантичних та європейських інтеграційних прагнень нашої держави; четвертий період почався із вступом Польщі до ЄС 1 травня 2004 р., коли одним з головних пріоритетів зовнішньої політики Польщі став розвиток Східного виміру ЄС, насамперед – прагнення наповнити реальним змістом формулу стратегічного партнерства з Україною. Сьогодні у відносинах з РП напрацьовується модель відносин України з розширеним ЄС, і у цьому контексті значення українсько-польського співробітництва набиратиме ще більшої ваги для всього континенту, адже Україна як надійний та ефективний партнер разом з Польщею формують стрижень стабільності і безпеки в регіоні ЦСЄ.

Українсько-польським взаєминам притаманна висока інтенсивність двостороннього діалогу на найвищому, а також на регіональному та місцевому рівнях, зростання гуманітарних контактів та транскордонного руху. У цьому контексті вирішальну роль відіграла підписана 30 липня 2003 р. двостороння Угода про умови поїздок громадян, безпрецедентна формула якої "безкоштовні візи для громадян України – безвізовий режим для громадян РП" стала запорукою того, що на кордоні між нашими країнами не виникло нової завіси. Плідному розвитку двостороннього діалогу між Україною та РП сприяє також розгалужена мережа постійних консультаційних механізмів двостороннього співробітництва.

Зростають і поглиблюються культурні і гуманітарні контакти між нашими країнами, чому сприяє успішне проведення у 2004 р. програм Року Польщі в Україні, а у 2005 – Року України в Польщі. Співробітництво у галузі культури та освіти протягом останнього часу набирає нового виміру: у жовтні 2001 р. у м. Любліні, за ініціативи Президентів України та РП, відкрито Європейський колегіум польських та українських університетів, здійснюються спільні дослідження в галузі історії українсько-польських стосунків, україністики та полоністики. Велика увага приділяється забезпеченню представникам національних меншин – польської (147 тис. чол.) в Україні і української (близько 37 тис.) – в Польщі, належних умов для вивчення рідної мови [2, с. 8].

Сучасне українсько-польське співробітництво характеризується динамічним поступальним розвитком, що зумовлюється збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах, їх глибинними історичними та культурними зв'язками. Проблема українсько-польських культурних взаємин привертала увагу багатьох істориків. Серед таких

дослідників слід відзначити Л. Зашкільняка, Т. Зарецьку, Ю. Макара, В. Колесника, Я. Ісаєвича, Л. Чекаленко, Г. Стронського, М. Кучерги та ін. [6].

Для досягнення даної мети необхідно розв'язати наступні **завдання**:

- встановити стан дослідження проблеми в українській і польській історіографії та наявність відповідної джерельної бази;
- розглянути організаційне та правове забезпечення культурного обміну між Україною та Польщею;
- виявити загальні тенденції та особливості театрального, виставкового та гастрольного співробітництва Польщі та України;
- виявити позитивні та негативні аспекти співробітництва в галузі культури, показати динаміку розвитку українсько-польських зв'язків протягом 2000–2005 рр. порівняно з сучасними напрямками співробітництва тощо.

Культурне співробітництво між Україною та Польщею є одним з важливих факторів розвитку стратегічного партнерства. Результатом такого партнерства стало проведення Днів української культури в Польщі та польської в Україні. У приморських містах Польщі – Гданську, Гдині та Сопоті – з 5 до 14 вересня 2000 р. проходили Дні України, що вже стали традиційними. Польські глядачі мали змогу ознайомитися з виставками "Сучасний живопис України" і "Традиційне українське народне мистецтво", подивитися виступи ансамблю "Гайдамаки", послухати солістів Одеського театру опери та балету Р. Зінкевича і Т. Шевченка у виставі Гданської опери "Травіата". Організатори провели кілька конференцій і дружніх зустрічей, які викликали зацікавленість з обох сторін [3, с. 102]. Ці Дні в Ягеллонському університеті у Кракові проходили 6–8 грудня 2001 р. Вечір був присвячений духовній спадщині Київської Русі. Потім представники Студентського братства Львівського університету ознайомили присутніх зі своїми поглядами на ситуацію в Україні, на зміни в політичному та релігійному житті [4, с. 53].

Протягом Днів культури відбувалося ознайомлення з архітектурою центру Кракова та зустрічі зі студентами Польщі, України, Литви, Росії, Башкирської Республіки (Уфа), Словаччини (Пряшів), Чехії (Прага). На вечорі релігійної музики в Галереї українського мистецтва виступили: киянка О. Богомолець, квартет з Криму, хор студентів зі Львова, вокально-інструментальний ансамбль під керівництвом О. Левчишин-Попович з Перемишля.

У рамках Днів культури пройшов відкритий семінар "Майбутнє польсько-українських відносин, пропозиції і завдання для вчених, творців культури, видавців, політичних, суспільних і релігійних діячів".

Також відбувся студентський літературно-музично-танцювальний вечір під назвою "Муза – доля – любов". Учасники заходів мали можливість взяти участь у богослужіннях за греко-католицьким та православним обрядами. Крім того, проходили постійні зустрічі з митцями, авторами малярської виставки зі Львова, перегляд робіт студентів різних осередків з Польщі та з-за кордону [4, с. 83].

У вересні 2003 р. у Варшаві проходили Дні Волині. У межах свят у приміщенні етнографічного музею експонувалася виставка "Волинський народний одяг", яку підготували наукові працівники Волинського обласного краєзнавчого музею. Також у програмі заходів проходив показ фільмів про голодомор 1932–1933 рр. в Україні та концерти відомих ансамблів області [1, с. 93].

У Києві з 26 до 31 жовтня 2005 р. проходили Дні культури Польщі. В їх організації взяли участь Посольство Республіки Польща в Україні, Головне управління культури Київської міськдержадміністрації, фірма "Київкіно", представництво кіноклубів ADF (м. Варшава) за спонсорської підтримки фондів ім. Св. Баторія та "Ренесанс". Урочисте відкриття Днів відбулося в столичному кінотеатрі "Україна", в фойє якого було розгорнуто фотовиставку "Обличчя кіно".

Отже, проведення Днів культури України в Польщі та Днів культури Польщі в Україні є одним із заходів співробітництва в галузі культури між двома країнами. На ґрунті культурного порозуміння формувалися відносини в різних сферах діяльності двох народів. Тому так необхідно їх проведення для України та Польщі на сучасному етапі.

Однією з найбільш дієвих та перспективних форм добросусідських відносин були гастролі професійних та самодіяльних творчих колективів обох країн. Так, на гастролях у Польщі в 2001 р. побувала заслужена капела бандуристів "Кобзар" з Тернопільської області, народний артист України, професор Київської консерваторії Б. Которович, самодіяльний хор "Надбужжя" Сокальського району Львівської області, ансамбль бандуристів Самбірської дитячої музичної школи "Писанка" та фольклорний ансамбль "Колосочки" [3, с. 5].

Не лише народні колективи, а й сучасні естрадні групи виїжджали до сусідньої країни на гастролі. Так, у 2002 р. в Україні у м. Чернівці протягом трьох вечорів провели свої концерти вокально-інструментальний ансамбль "Ліберо" та оркестр електро-поп-музики "Геа" з м. Сташова Тарнобжезького воєводства Республіки Польща [7, с. 12].

Виконавці класичної та камерної музики дарували своє мистецтво. Так, Львів приймав оркестр Варшавського камерного оперного театру. Твори Й.-С. Баха "Страсті від Св. Луки" були виконані у Домініканському

соборі. У м. Пісочне Сокальського району на Львівщині побував з концертами хор товариства "Холмщина" (Польща).

Серед студентських колективів обох країн існувала зацікавленість сучасними політичними, економічними й культурними процесами. Талановита молодь своєю працею сприяла поглибленню пізнання культури сусідньої країни. Таким прикладом може слугувати факт запрошення працівниками культури міст Катовіце та Закопане до Польщі талановитого піаніста, учня IV курсу Сєверодонецького музичного училища Ю. Багмета, що отримав спеціальний приз Міністерства культури та мистецтва Республіки Польща за свій виступ у польському посольстві у Москві. А студенти музично-педагогічного факультету Національного педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в 2003 р. побували у творчій подорожі до Польщі. Цей хор молодих виконавців під керівництвом викладача вишу В. Федоришина виступив у Кракові у костьолі історичного центру Вавель [5, с. 9].

Польські глядачі були вражені виступами дитячих колективів з України. У Польщі гастролювали: зразковий хор хлопчиків і юнаків Мукачівської хорової школи Закарпатської області, дитячий колектив бального танцю "Сучасник" з Івано-Франківська, фольклорний гурт "Візерунок" з Чернівців. З гастролями в Польщі побували також учасники зразкового хореографічного ансамблю "Калейдоскоп" Севастопольського палацу дитинства і юності [5, с. 13].

По лінії Міністерства культури і мистецтв України у Польщі гастролював Камерний оркестр Національної філармонії. Виконання класичної музики стало об'єднуючим фактором для музикантів двох країн. Підтвердженням є два концерти класичного струнного квартету "Радоменсіс" з польського міста Радом, що проходили 23–24 травня 2004 р. у Києві в костьолі Св. Олександра. Виступи колективу було організовано з ініціативи та за сприяння Посольства Республіки Польща в Україні, яке взяло на себе витрати, пов'язані з гастролями. Унікальність колективу полягає в тому, що в ньому виступають два українських скрипалі – солістка Національної філармонії України Н. Минко та соліст оркестру Національної опери України Б. Криса.

Особлива увага приділялася народним та фольклорним колективам, репертуар яких мав глибоко національний характер. З великою зацікавленістю зустрічали такі колективи за кордоном.

Гастролі в силу своєї багатоплановості і можливості спілкування з широкою аудиторією мають займати одне з провідних місць у культурному діалозі. Спілкування між учасниками гастролей та глядачами сприяє розширенню знань про іншу країну, покращує взаєморозуміння між народами, дає можливість формувати нові сприятливі відносини

для обох народів з урахуванням національних особливостей. Проведення таких заходів співробітництва між двома країнами слугує стверджувальним фактором розвитку добросусідських відносин та підтвердженням того, що Україна та Польща є стратегічними партнерами.

Слід зазначити, що, на жаль, гастрольна діяльність не мала сталого та прогресуючого характеру: відбувалися як підйоми, так і спади. Зокрема, якщо співставляти інтенсивність гастролей за ці роки, то на 2005 р., порівняно з 2002 р., їх кількість збільшилась в Польщі в 4 рази, а в Україні – у 2 рази. Найбільш активну участь у гастрольній діяльності брали колективи з Київської, Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Хмельницької, Волинської, Тернопільської областей та м. Києва. Центрами, які постійно приймали польські колективи, стали Львів та Київ. На жаль, сільська місцевість майже не була охоплена гастрольною діяльністю, що, безумовно, шкодило пізнанню культури сусіднього народу.

Аналізуючи активність сторін у царині виставкової діяльності, слід зазначити, що Україна почала проведення виставок з 1998 р., надалі діяльність похвувалася і, починаючи з 2001 р., вийшла на пік своєї активності, яка дорівнювала шістьом заходам на рік. Це порівняно з 90-ми рр. удвічі більше.

У стінах Державної історичної бібліотеки досить часто відбувалися книжкові виставки, пов'язані з польською історією та культурою. Зокрема, в 2004 р. посольство Республіки Польща влаштувало виставку "Культура" – за незалежну Україну". Вона була організована з метою ознайомлення українців з польським журналом "Культура", який видається у Франції з 1947 р. польською мовою. Цей журнал надходить у 18 країн світу, де знаходяться осередки емігрантів з Польщі. Експозиція була організована за допомогою бібліотеки Академії наук у Гданську, бібліотеки університету ім. М. Коперніка у Торуні. Кияни ознайомилися з цим унікальним журналом, в якому було вміщено близько 500 статей, присвячених Україні [6, с. 19].

Часопис заснований видатним польським політичним та громадським діячем Єжи Гедройцем, який був його незмінним редактором. "Культура" мала на меті поширення української літератури у всьому світі, у зв'язку з чим там друкувалися переклади творів П. Тичини, М. Рильського, М. Бажана, М. Зерова, потім І. Драча, Л. Костенко. Разом з ним працювали такі прихильники українсько-польського порозуміння, як Юліуш Мерошевський, Єжи Стемповський, Єжи Клочовський, Юзеф Лободовський. Співпрацювали з часописом редактор журналу "Сучасність" Іван Кошелівець, письменник Юрій Лавриненко, професор Берлінського університету Богдан Осадчук та інші [8, с. 5].

У 2005 р. Україна взяла участь у 50-му Варшавському міжнародному книжковому ярмарку, де були представлені українські видання,

такі як "Веселка", "Либідь", "Наукова думка", "Основи" та інші. У рамках виставки проведено переговори щодо участі України у цьому престижному заході в жовтні 2006 р., складено плани спільних брифінгів та прес-конференцій.

З 2005 р. у Варшаві почало діяти Товариство опіки над архівом Літературного інституту в Парижі. Завдяки його роботі було передано в дар Україні два комплекти "Культури", "Історичних зошитів" та книг з "Бібліотеки "Культури": чотири томи бібліографії "Культури", "Зошитів", окремі книги Збігнева Бжезинського, Чеслава Мілоша, Пьотра Ваңдича, Гражини Помян, Яніни Ковальської, Станіслава Швянєвіча, Густава Герлінга-Груджинського, Павела Смоленського [8, с. 11]. Національна бібліотека ім. В. Вернадського від Товариства отримали комплект "Культури" та "Історичних зошитів", а Перший секретар Посольства Республіки Польща Богуслав Вожньяк подарував примірник "захалавної" книжечки "Культури", яку читали польські та українські дисиденти в 70–80-х рр.

Значну роль у популяризації польської культури на території України відіграє Київська бібліотека ім. А. Міцкевича. Вона обслуговувала киян польського походження, студентів, що вивчають польську мову, та всіх бажаючих, яких цікавить культура сусіднього народу. При бібліотеці працювала літературно-музична вітальня "Пшиазнь", яка проводила різноманітні заходи щодо ознайомлення та розширення знань серед населення про досягнення в літературі та музиці польських митців. У 2004 р. до бібліотеки приїздили працівники польського радіо і телебачення для зйомок фільму про цю бібліотеку [9, с. 26]. Значну допомогу в поповненні сучасної, класичної літератури та періодичної преси надавало закладу Посольство Республіки Польща.

Серію книжкових виставок проводила й Національна парламентська бібліотека України. Виставка під назвою "Шляхами співпраці" відбулася в рамках оголошеної Генеральною Асамблеєю ООН всесвітньої програми "За діалог між народами". У 2005 р. відбулася демонстрація літератури, періодичних видань, книг з різних галузей науки, освіти, економіки, політики, культури Польщі. Також на цій виставці були представлені раритетні видання, що висвітлюють українсько-польські відносини і мають не тільки науковий та пізнавальний характер, але й історичний.

Слід зазначити, що багато відомих митців у Польщі, які народилися в Україні, поверталися до неї хоч на короткий час. Одним з них є відомий польський художник-авангардист Е. Красінський, уродженець Луцька, що побажав зустріти своє 70-річчя в Україні, в місті, де минуло його дитинство. Його виставка проходила в березні 2005 р. в художньому відділі Луцького обласного краєзнавчого музею [10, с. 43].

Відкриття музею відомого діяча польської культури стало доброю традицією. Так, у с. Тимошівці Кам'янського району Черкаської області в сільському Будинку культури було відкрито музейну кімнату видатного польського композитора і піаніста К. Шимановського.

Слід звернути увагу на проведення міжнародних виставок, в яких українські та польські майстри брали безпосередню участь. Досить часто організаторами таких виставок виступали фонд "Відродження" та "Український дім". Одним з прикладів проведення таких спільних дій може слугувати українсько-російсько-польська міжнародна виставка "Київські мистецькі зустрічі", що проходила з 3 до 19 листопада 2005 р. в м. Києві [11].

Численними були візити співробітників музеїв до своїх колег з метою ознайомлення з колекціями та досвідом роботи. Проведенню виставок фотографій належало значне місце в розвитку культурних відносин між Україною та Польщею. Зокрема, у 2003 р. в Музеї етнографії та художнього промислу НАН України експонувалися фотографії українських храмів на Лемківщині польських фотоаматорів з Жешува М. та Г. Гадлів.

Польське Товариство опіки над пам'ятками та польська Громадська комісія опіки над пам'ятками церковного мистецтва постійно організовували у Варшаві виставки "Пам'ятки церковного мистецтва в малюнках дітей і молоді.

Підсумовуючи, слід сказати, що виставкова діяльність є структурним елементом культурної співпраці між Україною та Польщею. Культурні та наукові досягнення кожної країни втілювалися безпосередньо в написанні літературних та мистецьких творів, за допомогою яких можна простежити еволюційний шлях розвитку певної спільності. Проведення виставок таких робіт розширювало кругозір та давало певні уявлення про особливості досягнень різних культур.

Виставкова діяльність мала найбільш сталий характер, порівняно з іншими видами культурної співпраці України та Польщі. Впродовж 2001–2005 рр. в Україні та 2001–2005 рр. в Польщі організовувалася максимальна кількість виставок. Проведений аналіз свідчить, що великою популярністю користувалися книжкові, мистецькі, фотовиставки, експозиції дитячих малюнків, робіт знаних майстрів та початківців.

Особливе місце в цьому процесі, на нашу думку, належить книжковим та фотовиставкам, практика проведення яких показує, що документальне відображення окремих фактів історії сусіднього народу дає надзвичайно велику інформацію для роздумів. А книги, представлені на виставках, дають змогу ознайомитися з поглядами багатьох учених та науковців на проблемні питання і спробувати знайти шляхи їх спільного вирішення. Представлені таким чином історія та досягнення двох

народів допомагають з'ясувати спорідненість двох культур, простежити їх закономірності, створити уявлення про розвиток важливих історичних подій.

Варто зупинитися на величезній популярності фестивального руху, завдяки якому ознайомлення з культурою сусідньої держави охоплює одночасно велику кількість населення. Починаючи з 2001 р., спостерігається підвищення активності в сфері організації різноманітних фестивалів в Україні. Так, їх кількість неухильно зростала з одного в 2001 р. до 6 в 2004 та 2005 рр. Найбільшої активності фестивальний рух в Україні набув у 2005 р., в якому було проведено 10 фестивалів. 2006 та 2007 рр. ознаменувалися невеликим спадом – до 9 та 8 фестивалів відповідно. Фестивальна діяльність у Польщі розвивалася не так активно і являє собою чергування як підйомів (2003 р., 2005 р.), так і спадів (2004 р. та 2006–2007 рр.). Серед проведених фестивальних заходів можна виділити такі групи: фольклорні, пов'язані із святкуванням Днів визначних особистостей, дитячі та молодіжні, музичні, церковні, народні колективи, старовинної й камерної музики та фестивалі національних культур.

Розглянемо фольклорні фестивалі, в яких часто брали участь дитячі колективи. У 2001 р. в Сумах відбувся Всеукраїнський фольклорний дитячий фестиваль, що був організований Міністерством освіти України, Всеукраїнською музичною спілкою, Товариством "Україна" та Міністерством у справах молоді [12, с. 4]. Польські фольклорні колективи з 2002 р. постійно беруть участь у Міжнародному фестивалі українського фольклору "Берегиня" (Луцьк) та фольклорному фестивалі "Коломийка" (с. Корничі Коломийського району Івано-Франківської області). Самодіяльний ансамбль танцю "Карпати" Івано-Франківського обласного науково-методичного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи отримав у 2003 р. диплом лауреата Міжнародного фестивалю фольклору гірських земель, який відбувся в м. Закопане [12, с. 5].

Стосовно церковних фестивалів: молодий столичний колектив – Державний камерний хор "Київ", очолюваний диригентом М. Гобдичем, був удостоєний звання "Кращий хор церковної музики на території Європи 2003 року" на фестивалі церковної музики в невеличкому місті Хайнука [12], що розташований на кордоні Польщі, України та Білорусі. У фестивалі брали участь близько 50 творчих колективів з 16 країн Європи, Азії та Африки.

Фестивалі народних колективів, що ознайомлювали з традиціями та звичаями, набули популярності серед українських та польських глядачів.

Видовищними стали фестивалі національних культур. Зокрема, фольклорний ансамбль "Родовід" зі Львова, Львівський театр ім. Л. Кур-

баса та київський театр-студія "Будьмо!" з успіхом виступили на I Загальнопольському фестивалі національних меншин, що проходив у Тримісті [13, с. 12].

Фестиваль української культури, що з 1993 до 2003 рр. проходив у Сопоті, був перенесений ближче до українсько-польського кордону, в Перемишль, що посилило його організаційно-консолідує значення. На фестивалі завжди була присутня велика група виконавців з обох країн. Щорічне традиційне свято лемківської культури "Від Русала до Яна" відбувалося в с. Зиндранові, поблизу м. Дуклі (Польща) [12, с. 7].

Фестивальна діяльність набула популярності завдяки охопленню широкого кола глядачів. Різноманітність таких заходів задовольняла велику кількість зацікавлених в ознайомленні з особливостями культури та традицій сусіднього народу. Поляки та українці, що мешкають на території сусідньої країни, мали змогу вільно спілкуватися, виконувати різні твори мовою своїх пращурів. Їх підтримка та проведення є свідченням виконання положень нормативно-правових актів щодо національних меншин на території двох держав.

Підводячи підсумок, зазначимо, що Україна та Польща здійснювали культурний взаємообмін, використовуючи різноманітні форми співпраці. Обома країнами проводилися Дні культури, концерти, виставки, фестивалі. Проведене дослідження свідчить про те, що країни зацікавлені у подальшому безпосередньому співробітництві між областями, воєводствами, містами, культурними та мистецькими установами, музеями, художніми школами, творчими спілками, об'єднаннями, установами та центрами культури. Адже це сприяє взаємозбагаченню культур українського та польського народів.

Активна діяльність культурно-освітніх та релігійних товариств сприяла розширенню вивчення української мови, літератури, історії та географії в Республіці Польща і польської мови, літератури та полоністики в Україні. Україна та Польща співпрацюють у сфері збереження на своїх територіях об'єктів історико-культурної спадщини та здійснюють відповідні заходи з їх охорони, реставрації, наукового дослідження та використання. Популяризація національного кіномистецтва проходила завдяки збільшенню обміну кінопродукцією, організації прем'єрних показів фільмів та проведення кінотижнів за участі кінематографістів двох країн. Проведення Днів культури, гастрольної, виставкової та фестивальної діяльності створювало можливості для формування уявлення про культуру сусіднього народу. Вбачається за доцільне розглянути можливість і необхідність здійснення таких заходів Міністерству культури та мистецтв України і Міністерству культури та мистецтва Республіки Польща: розбудова інфраструктури інформаційної мережі України та Польщі щодо відомостей про культуру сусіднього народу; удосконалення меха-

нізмів здійснення культурної співпраці, з особливою увагою до гастрольної та театральної діяльності до сусідньої країни; розширення території та кількісний склад учасників культурного діалогу України та Польщі.

У майбутньому ми бачимо роль українсько-польського тандему як головної рушійної сили інтеграційних процесів в центрі Європи, що сприятимуть зближенню і, в перспективі, об'єднанню всіх країн континенту в єдиній європейській спільноті.

Література

1. Uwagi Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego Uniwersytetu Warszawskiego do założeń reformy nauki i szkolnictwa wyższego // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 13–21.

2. Ireneusz Białecki. Międzynarodowe badania, debata i polityka edukacyjna / Białecki Ireneusz // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 22–33.

3. Ewa Okoń-Horodyńska. Edukacja dla innowacji (Czy tylko wybrani skazani są na sukces innowacyjny?) / Ewa Okoń-Horodyńska // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 34–54.

4. Jan Boguski. Rola uniwersytetu w regionalnym systemie innowacji / Jan Boguski // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 55–64

5. Maria Wójcicka. Nauczyciele akademicki wobec zmian systemowych i strukturalnych w szkolnictwie wyższym / Maria Wójcicka // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 65–84

6. Jacek Kochanowski. Komunikacyjny (polilologiczny) model zarządzania jakością w szkole wyższej / Jacek Kochanowski // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 85–98

7. Чернега П. Партнерство розвивається / П. Чернега // Освіта. – 2004. – № 17. – С. 3–4.

8. Центральна Україна – Польща. В дослідженнях науковців та краєзнавців Кіровоградщини : в 3 т. – Кіровоград, 2004.

Т. 1. – 2004. – 432 с.

9. Стратегічне партнерство. Історія. Сьогодні. Майбутнє України і Польщі. – К., 2002 – 258 с.

10. Центральна Україна – Польща. В дослідженнях науковців та краєзнавців Кіровоградщини : в 3 т. – Кіровоград, 2004.

Т. 2. – 2004. – 61 с.

11. Голібард Є. По-сусідськи. Польський вектор / Є. Голібард. – К., 2004. – 122 с.

12. Центральна Україна – Польща. В дослідженнях науковців та краєзнавців Кіровоградщини : в 3 т. – Кіровоград, 2004.

Т. 3. – 2004. – 216 с.

Ликошина Л. С. Політичний портрет А. Квасневського / Л. С. Ликошина. – М., 2010. – 177 с.